

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

*Autentiškas vertimas
Vyriausybės kanceliarijos
Administravimo departamentas
2022 05 26*

ANTRASIS SKYRIUS

BYLA AREWA PRIEŠ LIETUVĄ

(Peticija Nr. 16031/18)

SPRENDIMAS

6 straipsnio 1 dalis (baudžiamojo pobūdžio teisės ir pareigos) – Pagrįsta trukmė – Pakankamai spartus baudžiamasis procesas, trukęs ilgiau nei penkerius metus, atsižvelgiant į itin sudėtingą tarptautinį ir finansinį kaltinimų pinigų plovimu ir dokumentų klastojimu pobūdį ir į tai, kad nebuvo realių praktinių padarinių pareiškėjui

STRASBŪRAS

2021 m. kovo 9 d.

GALUTINIS

2021 m. birželio 9 d.

Šis sprendimas tapo galutinis pagal Konvencijos 44 straipsnio 2 dalį. Jame gali būti daromi redakcinio pobūdžio pataisymai.

SPRENDIMAS AREWA PRIEŠ LIETUVĄ

Byloje *Arewa prieš Lietuvą*

Europos Žmogaus Teisių Teismas (Antrasis skyrius), posėdžiaujant kolegijai, sudarytai iš:

pirmininko Jon Fridrik Kjølbros,
teisėjų Marko Bošnjak,
Aleš Pejchal,
Egidijaus Kūrio,
Branko Lubarda,
Pauliine Koskelo,
Saadet Yüksel

ir *skyriaus kanclerio* Stanley Naismith,

atsižvelgdamas į:

peticiją prieš Lietuvos Respubliką, kurią 2018 m. kovo 30 d. pagal Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – Konvencija) 34 straipsnį Teismui pateikė Nigerijos pilietis Olusegun Bamise Arewa (toliau – pareiškėjas);

sprendimą pranešti Lietuvos Respublikos Vyriausybei (toliau – Vyriausybė) apie skundus dėl pareiškėjo teisės į bylos išnagrinėjimą per kuo trumpiausią laiką pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį ir teisės į šeimos gyvenimo gerbimą pagal Konvencijos 8 straipsnį ir pripažinti likusią peticijos dalį nepriimtina;

šalių pastabas;

po svarstymo uždarame posėdyje 2021 m. vasario 2 d.

skelbia tą dieną priimtą sprendimą:

IVADAS

1. Byla susijusi su baudžiamojo proceso trukme ir jo poveikiu pareiškėjo šeiminei teisėms.

FAKTAI

2. Pareiškėjas, Nigerijos pilietis, gimė 1989 m. ir gyvena Vilniuje. Jam atstovavo Vilniuje praktikuojantis advokatas V. Rakauskas.

3. Vyriausybei atstovavo jos atstovės L. Urbaitė ir K. Bubnytė-Širmenė.

4. Šalių nurodytas bylos faktines aplinkybes galima apibendrinti taip.

I. BAUDŽIAMASIS PROCESAS PAREIŠKĖJUI

5. 2014 m. liepos 7 d. į Lietuvoje veikiančiame banke esančią UAB „Jammo“ sąskaitą buvo pervesta 1 853 800 JAV dolerių (USD). Pervedimą atliko Honkonge (Kinija) registruota bendrovė „Sinowide Energy Limited“. Po to iš šios sumos bandyta paimti 100 000 eurų (EUR) grynaisiais ir pervesti likusią sumą nenustatytiems gavėjams Italijoje. Atsižvelgdamas į

SPRENDIMAS AREWA PRIEŠ LIETUVĄ

tai, kad UAB „Jammo“ direktoriaus, Nigerijos piliečio A. L. C., bankui pateikti dokumentai ir visa bankinė operacija sukėlė įtarimų, bankas išaldė 1 853 800 USD sumą ir apie galimą nusikalstamą veiklą pranešė Lietuvos Respublikos finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybai (toliau – FNTT).

6. 2014 m. liepos 11 d. prokurorai nusprendė laikinai apriboti pareiškėjo nuosavybės teises į banko sąskaitoje Lietuvoje esančias lėšas; 2018 m. sausio 21 d. ši priemonė buvo panaikinta. 2014 m. liepos 11 d. prokurorai taip pat laikinai apribojo nuosavybės teises į lėšas UAB „Jammo“ sąskaitoje.

7. 2014 m. liepos 15 d. FNTT įteikė pareiškėjui pranešimą apie įtarimą padarius nusikalstamas veikas, numatytas Baudžiamojo kodekso 216 straipsnio 1 dalyje (nusikalstamu būdu gauto turto legalizavimas) ir 300 straipsnio 3 dalyje (dokumentų klastojimas, padarant didelę žalą). Pareiškėjas turėjo advokatą, tačiau atsisakė pasirašyti pranešimą.

FNTT nustatė, kad nuo 2012 m. vasario 20 d. pareiškėjas buvo 2011 m. lapkričio mėn. Vilniuje įregistruotas UAB „Jammo“ akcininkas, turėjo galimybę duoti nurodymus kitam akcininkui ir UAB „Jammo“ direktoriui A. L. C. ir kad jie abu žinojo, jog iš tikrųjų UAB „Jammo“ nevykdė jokios veiklos ir buvo įsigyta siekiant nuslėpti nusikalstamą veiklą ir legalizuoti nusikalstamu būdu įgytą turtą. Siekdami pagrįsti 1 853 800 USD pervedimą jie suklastojo dokumentą, kuriame buvo nurodyta, kad UAB „Jammo“ pardavinės medieną, metalą ir mineralus bendrovei „Sinowide Energy Limited“ (žr. šio sprendimo 5 dalį).

8. 2014 m. liepos 18 d. Vilniaus miesto apylinkės teismas patenkino prokuroro prašymą skirti pareiškėjui kardomąją priemonę – suėmimą dviem mėnesiams. Teismas pažymėjo, kad dokumentai iš Lietuvoje veikiančio banko, kratos metu gauta medžiaga, informacija iš pareiškėjo el. pašto dėžutės ir kito įtariamojo, A. L. C., duoti parodymai įrodo pareiškėjo kaltę. Tai, teismo manymu, leido daryti pagrįstą išvadą, jog nesuėmus pareiškėjo jis pabėgtų nuo Lietuvos teisėsaugos institucijų. Jis buvo įtariamas padaręs du nusikaltimus, už kuriuos numatyta daugiau nei vienerių metų laisvės atėmimo bausmė. Teismas taip pat pažymėjo, kad pareiškėjas nebuvo susituokęs ir neturėjo tvirtų socialinių ryšių Lietuvoje. Jis buvo užsienio pilietis, dirbantis Lietuvoje įmonėje, kuri, kaip įtariama, buvo naudojama kaip priemonė nusikaltimams vykdyti. Taip pat buvo svarbu, kad jis Nigerijos, su kuria Lietuva glaudžiai teisiškai nebendradarbiauja, pilietis.

9. Pareiškėjas pateikė apeliacinį skundą, teigdamas, kad kardomasis kalinimas jo atveju buvo per griežta priemonė. Jis neteigė, kad turi šeimą Lietuvoje. 2014 m. rugpjūčio 5 d. Vilniaus apygardos teismas pareiškėjo skundą atmetė.

10. 2014 m. rugsėjo 16 d. prokuroras pakeitė kardomąją priemonę į švelnesnę – įpareigojimą kiekvieną pirmadienį registruotis policijoje ir rašytinį pasižadėjimą neišvykti iš gyvenamosios vietos Vilniuje.

11. Vėliau, vykstant baudžiamajam procesui, pareiškėjas pateikė nemažai skundų, kuriuose teigė, kad ikiteisminis tyrimas buvo vilkinamas. Teismai

visus juos atmetė. Nagrinėjant šiuos skundus teisme, pareiškėjas turėjo advokatą ir dalyvavo pirmosios instancijos teismo posėdžiuose.

12. Taigi 2015 m. vasario 12 d. pareiškėjas pateikė skundą, kuriame nurodė, kad jis jau apklaustas kaip įtariamasis ir kad visi būtini tyrimo veiksmai jau atlikti. Pareiškėjas paminėjo, kad dėl ikiteisminio tyrimo jam nebuvo pratęstas leidimas gyventi Lietuvoje ir kad jo turtas Lietuvoje buvo areštuotas, todėl jis negalėjo vykdyti jokios komercinės veiklos. Pareiškėjas taip pat teigė, kad jis buvo tik UAB „Jammo“ akcininkas, nepasirašė jokių jos sutarčių ir neprašė bankų atlikti jokių finansinių operacijų.

13. Vilniaus miesto apylinkės teismas 2015 m. kovo 5 d. nutartimi skundą atmetė, pažymėjęs, kad byla susijusi su finansiniais nusikaltimais, todėl yra sudėtinga. Jis taip pat nurodė, kad 2014 m. spalio mėn. Ispanijai ir Honkongui buvo išsiųsti teisinės pagalbos prašymai ir kad ateityje gali prireikti pateikti papildomus teisinės pagalbos prašymus. Be to, buvo atliekami ir kiti ikiteisminio tyrimo veiksmai.

14. Pareiškėjas pateikė apeliacinį skundą, kuriame pakartojo savo pirminius skundus ir pridūrė, kad ikiteisminis tyrimas buvo vilkinamas ir kad teismai nenustatė termino, iki kada jis turi būti užbaigtas. Jis taip pat pažymėjo, kad teisinės pagalbos prašymai Ispanijai ir Honkongui buvo išsiųsti tik praėjus keturiems mėnesiams nuo ikiteisminio tyrimo pradžios ir neaišku, kada bus gauti atsakymai. Dėl to jis atsidūrė keblioje padėtyje, nes dėl baudžiamosios bylos jam nebuvo pratęstas leidimas gyventi šalyje. Todėl jis Lietuvoje negalėjo gauti jokių paslaugų, įsidarbinti ar susituokti. Be to, dėl apribojimų jis negalėjo ir išvykti iš Lietuvos.

15. Vyriausybės teigimu, Vilniaus apygardos teismas 2015 m. balandžio 7 d. pareiškėjo skundą atmetė. Teismas pabrėžė, kad byla buvo sudėtinga: ji turėjo tarptautinį elementą, buvo susijusi su finansinio pobūdžio nusikaltimais, ją sprendžiant reikėjo gauti informacijos iš užsienio jurisdikcijų. Teismo proceso operatyvumo principas nepanaikino valdžios institucijų pareigos tinkamai išnagrinėti bylos aplinkybes. Vertindamas pareiškėjo elgesį, teismas pažymėjo, kad jis nebuvo apklaustas, nes atsisakė duoti parodymus. Bet koks neigiamas poveikis pareiškėjui, pavyzdžiui, negalėjimas išvykti iš Lietuvos, buvo natūralus jo, kaip įtariamojo, statuso padarinys.

16. Pagal Vyriausybės pateiktą chronologinę tyrimo veiksmų, atliktų pareiškėjo baudžiamajoje byloje, lentelę nuo 2014 m. rugsėjo 16 d. iki 2017 m. sausio 23 d. Lietuvos valdžios institucijos neatliko jokių veiksmų, išskyrus tuos, kurie susiję su kardomosiomis priemonėmis. Minėtu laikotarpiu valdžios institucijos laukė atsakymų į teisinės pagalbos prašymus iš užsienio ir teikė užsienio institucijoms jų prašomą informaciją.

17. 2016 m. liepos 25 d. pareiškėjas pateikė dar vieną skundą dėl ikiteisminio tyrimo trukmės, remdamasis savo teisėmis pagal Konvencijos 6 straipsnį. Pareiškėjas teigė, kad nepaisant to, kad Lietuvoje jam gimė sūnus (žr. šio sprendimo 31 punktą), jam atsisakyta pakeisti leidimą gyventi, todėl

jis negalėjo susituokti. Jis taip pat teigė, kad vykstantis baudžiamasis procesas pažeidžia jo teisę užsiimti komercine veikla ir verslu Lietuvoje. Pareiškėjas taip pat teigė, kad daugiau nei dvejus metus nebuvo atliekami jokie ikiteisminio tyrimo veiksmai ir toks ilgas ikiteisminis tyrimas negali būti pateisinamas vien tuo, kad užsienio valstybėms pateikti teisinės pagalbos prašymai.

18. Vilniaus miesto apylinkės teismas 2016 m. rugpjūčio 19 d. nutartimi ir Vilniaus apygardos teismas 2016 m. rugsėjo 19 d. nutartimi pareiškėjo skundus atmetė. Teismai pakartojo, kad buvo laukiama informacijos iš užsienio valstybių pagal pateiktus prašymus ir kad nusikaltimai, kuriuos padaręs buvo įtariamasis pareiškėjas, turėjo tarptautinį elementą, nes įtariamieji buvo užsienio piliečiai. Teismai taip pat pabrėžė, kad asmens teisė į operatyvų procesą yra tik dalis teisės į teisingą bylos nagrinėjimą ir turi būti vertinama atsižvelgiant į Baudžiamojo proceso kodekso 1 straipsnį, kuriame reikalaujama, kad nusikalstamos veikos būtų atskleistos. Tai apima reikalavimą, kad teismui būtų perduota tik tinkamai parengta bylos medžiaga. Teismai taip pat pažymėjo, kad, priešingai nei teigė pareiškėjas, jis nebuvo apklaustas kaip įtariamasis todėl, kad atsisakė duoti parodymus. Tai apsunkino ir tyrėjų darbą. Vertinant ikiteisminio tyrimo poveikį pareiškėjo socialinėms teisėms, nors tokio poveikio būta, jį nulėmė tai, kad pareiškėjas buvo įtariamasis baudžiamojoje byloje. Apskritai, remiantis Teismo praktika (teismai rėmėsi sprendimais bylose *Eckle prieš Vokietiją*, 1982 m. liepos 15 d., A serija, Nr. 51, ir *Kuśmerek prieš Lenkiją*, Nr. 10675/02, 2004 m. rugsėjo 21 d.), baudžiamojo proceso trukmė nebuvo nepagrįstai ilga.

19. Vėlesnius pareiškėjo skundus dėl baudžiamojo proceso vilkinimo Vilniaus miesto apylinkės teismas 2017 m. lapkričio 10 d. atmetė. Tokią nutartį 2017 m. gruodžio 11 d. Vilniaus apygardos teismas paliko galioti. Savo skunduose pareiškėjas pakartojo, kad Lietuvoje turi sūnų ir kad ikiteisminis tyrimas turėjo įtakos jo ekonominėms ir socialinėms teisėms – jis negalėjo užsiimti verslu ir susituokti.

Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies požiūriu teismai nurodė, kad pareiškėjas, kaip įtariamasis, pasinaudojo savo teise neduoti parodymų per pirmąją apklausą 2014 m. liepos 16 d. Jis taip pat atsisakė duoti parodymus 2014 m. rugpjūčio 11 d. Kitą kartą jį bandyta apklausti 2017 m. liepos 12 d., ir tąkart jis parodymus davė. Teismų nuomone, per tą laikotarpį prokuroras ir ikiteisminio tyrimo pareigūnai dirbo pakankamai „intensyviai <...> ir kryptingai“.

Be minėtų proceso elementų, pavyzdžiui, tarptautinio elemento, turėjusio įtakos tyrimo trukmei, teismai taip pat atkreipė dėmesį į tai, kad „Sinowide Energy Limited“ direktoriaus pateiktas paaiškinimas buvo neįtikinamas ir jį reikėjo papildomai ištirti, atsižvelgiant į tai, kad kai kurie pareiškėjui pateikti kaltinimai buvo grindžiami minėtos bendrovės ir UAB „Jammo“ sandoriu (žr. šio sprendimo 7 punktą). Kalbant apie kelioms užsienio valstybėms pateiktus teisinės pagalbos prašymus, 2014 m. rugsėjo 15 d. prašymas buvo išsiųstas

Honkongui. Tačiau 2015 m. lapkričio 16 d. ir 2016 m. kovo 24 d. Honkongo teisėsaugos institucijos paprašė papildomos informacijos, ir atitinkamai 2015 m. gruodžio 18 d. ir 2016 m. balandžio 12 d. buvo išsiųsti papildomi teisinės pagalbos prašymai. Todėl atsakymas iš Honkongo buvo gautas 2017 m. birželio 1 d., o į lietuvių kalbą išverstas 2017 m. rugsėjo 15 d. Tada paaiškėjo, kad teisinės pagalbos prašymas nebuvo visiškai įvykdytas, todėl 2017 m. spalio 25 d. teko parengti papildomą teisinės pagalbos prašymą – jis jau buvo išverstas į anglų kalbą ir turėjo būti išsiųstas į Honkongą. Priešingai nei teigė pareiškėjas, papildomos teisinės pagalbos prašymai buvo ne abstraktūs, o konkretūs. Pirmosios instancijos teismas taip pat pažymėjo, kad, išnagrinėjęs teisinės pagalbos prašymų turinį, negalima teigti, kad uždelsta buvo dėl to, jog Lietuvos valdžios institucijos jų aiškiai nesuformulavo. Be to, teismai pažymėjo, kad 2017 m. rugsėjo 4 d. pareiškėjas ir kitas įtariamasis, A. L. C., kreipėsi į Lietuvos valdžios institucijas, prašydami surasti asmenis, kurie galėjo suklastoti UAB „Jammo“ akcininkų susirinkimo protokolus.

Galiausiai teismai pakartojo, kad bet kokie nepatogumai, kuriuos pareiškėjas patyrė įgyvendindamas savo socialines teises, pavyzdžiui, susiję su leidimu gyventi šalyje ir komercine veikla, nebuvo neproporcingi. Veikiausiai tai buvo jo, kaip įtariamojo baudžiamajame procese, statuso padarinys. Be to, jo patirti nepatogumai negalėjo būti svarbesni už visuomenės interesą, kad nusikalstamos veikos būtų atskleistos.

20. Kitus pareiškėjo skundus, taip pat ir dėl to, kad Lietuvos institucijos ketverius metus net neatliko 2014 m. kratos metu paimto kompiuterio apžiūros, kad nėra įrodymų, jog pareiškėjas savo elgesiu būtų trukdęs ikiteisminiam tyrimui ir kad per ketverius ikiteisminio tyrimo metus jis turėjo gyventi be paso, kurį iš jo paėmė valdžios institucijos, negalėjo lankytis ligoninėje, rūpintis šeima, vesti savo vaiko motinos, Vilniaus miesto apylinkės teismas atmetė 2018 m. gegužės 10 d. ir 2018 m. spalio 9 d. nutartimis. Minėtas nutartis Vilniaus apygardos teismas 2018 m. birželio 8 d. ir 2018 m. lapkričio 19 d. nutartimis paliko galioti. Teismai pažymėjo, kad tyrimo veiksmai buvo tęsiami ir kreiptasi į Vengrijos Interpolo skyrių su prašymu pateikti informaciją. 2018 m. balandžio mėn. dar vienas prašymas pateikti informaciją buvo išsiųstas JAV institucijoms, tačiau atsakymo dar nebuvo sulaukta. Visos šios priemonės buvo būtinos, nes iki tol surinkta informacija nepatvirtino lėšų kilmės. Be to, šių teisinės pagalbos prašymų vykdymas nepriklausė nuo Lietuvos prokurorų ar teisėjų, todėl nebuvo pagrindo teigti, kad ikiteisminis tyrimas turėtų būti nutrauktas dėl jo trukmės. Teismai taip pat pažymėjo, kad tyrėjų veiksmai buvo atlikti laiku: įvykdyta daug procesinių veiksmų, pavyzdžiui, kratos, liudytojų apklausos. 2018 m. gegužės mėn. buvo paskirta užduotis atlikti dokumentų, blankų ir rekvizitų tyrimą. Prieidami išvadą, kad ikiteisminis tyrimas nepažeidė reikalavimo bylą išnagrinėti per kuo trumpiausią laiką, teismai rėmėsi Teismo sprendimais bylose *Sorvisto prieš Suomiją* (Nr. 19348/04, 2009 m. sausio 13 d.) ir *Meilus prieš Lietuvą* (Nr. 53161/99, 2003 m. lapkričio 6 d.).

Galiausiai 2018 m. lapkričio 19 d. nutartyje apygardos teismas taip pat glaustai nurodė, kad įtariamieji teikė skundus dėl baudžiamojoje byloje atliktų procesinių veiksmų, todėl ikiteisminio tyrimo medžiaga didžiąją laiko dalį buvo ne pas tyrėjus, o pas tuos skundus nagrinėjusius prokurorus. Tai taip pat lėmė ilgesnę ikiteisminio tyrimo trukmę.

21. Vėliau 2019 m. balandžio 2 d. nutartimi Vilniaus miesto apylinkės teismas atmetė dar vieną pareiškėjo skundą, kuriame jis pakartojo savo ankstesnius skundus dėl užsitęsusio proceso poveikio jo ekonominėms ir socialinėms teisėms, įskaitant teisę sudaryti santuoką. 2019 m. balandžio 30 d. Vilniaus apygardos teismas minėtą nutartį paliko galioti. Jis rėmėsi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika, kad nusikaltėlių ir jų bendrininkų pastangos nuslėpti nusikalstamu būdu įgytų lėšų kilmę kelia pavojų visos valstybės finansų sistemos stabilumui. Todėl, atsižvelgiant į objektyvius nagrinėjamos nusikalstamos veikos požymius, būtina nustatyti nusikalstamą pinigų kilmę. Lėšų, kurias UAB „Jammo“ pervedė Kinijoje veikianti bendrovė, kilmė buvo esminis ikiteisminio tyrimo klausimas, todėl ir buvo atliekami ikiteisminio tyrimo veiksmai. Todėl, siekiant nustatyti pinigų kilmę, imtasi konkrečių ikiteisminio tyrimo veiksmų: 2017 m. specialistams skirta užduotis ištirti UAB „Jammo“ sąskaitas ir gauta atitinkama išvada; Honkongo, JAV ir Vengrijos institucijoms jau buvo išsiųsti teisinės pagalbos prašymai ir gauti atsakymai. Apygardos teismo teigimu, „pastaruoju metu“ toks prašymas taip pat išsiųstas Danijai, papildomas prašymas pateiktas Vengrijai. Į pastarąjį prašymą gautas atsakymas, kuris šiuo metu verčiamas į lietuvių kalbą. Teismas taip pat pažymėjo, kad ikiteisminis tyrimas buvo atliekamas dėl tarptautinės „itin didelės vertės“ pinigų plovimo schemos ir tai neabejotinai turėjo įtakos ikiteisminio tyrimo trukmei. Galiausiai apygardos teismas pabrėžė, kad Lietuva turi tarptautinių įsipareigojimų, kylančių iš 1990 m. Konvencijos dėl pinigų plovimo, nusikalstamu būdu įgytų pajamų paieškos, arešto ir konfiskavimo (žr. šio sprendimo 40 punktą), 2000 m. Jungtinių Tautų konvencijos prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą (žr. šio sprendimo 41 punktą) ir Direktyvos 2005/60/EB (žr. šio sprendimo 39 punktą).

22. Remiantis naujausia Teismo turima informacija, kurią Vyriausybė pateikė 2019 m. spalio 31 d. pastabose, 2019 m. spalio 22 d. pareiškėjas kreipėsi į prokurorą su prašymu panaikinti kardomąją priemonę – įpareigojimą registruotis policijos įstaigoje. Jis teigė, kad baudžiamojo proceso trukmė buvo pernelyg ilga ir jį varginanti, tačiau manė, kad kita kardomoji priemonė – rašytinis pasižadėjimas neišvykti iš gyvenamosios vietos – gali būti pakankama siekiant užtikrinti jo dalyvavimą baudžiamajame procese, ir sutiko, kad ji būtų palikta galioti.

II. ADMINISTRACINĖ BYLA DĖL PAREIŠKĖJO PRAŠYMO IŠDUOTI LEIDIMĄ LAIKINAI GYVENTI LIETUVOJE

23. Kaip pažymėjo Vilniaus apygardos administracinis teismas (taip pat žr. šio sprendimo 27 punktą), 2013 m. lapkričio 16 d. Migracijos departamentas išdavė pareiškėjui leidimą laikinai gyventi pagal Įstatymo dėl užsieniečių teisinės padėties 40 straipsnio 1 dalies 5 punktą ir 45 straipsnio 1 dalies 1 punktą, t. y. tuo pagrindu, kad užsienietis užsiima teisėta veikla Lietuvoje (žr. šio sprendimo 35 punktą). Leidimas galiojo vienerius metus, iki 2014 m. lapkričio 15 d.

24. 2014 m. spalio 14 d. pareiškėjas kreipėsi į Migracijos departamentą dėl leidimo laikinai gyventi pratęsimo tuo pačiu pagrindu, t. y. kad ketina teisėtai dalyvauti UAB „Jammo“ veikloje.

25. 2014 m. lapkričio 14 d. sprendimu Migracijos departamentas atsisakė pratęsti pareiškėjui leidimą gyventi Lietuvoje, savo sprendimą grįsdamas Įstatymo dėl užsieniečių teisinės padėties 35 straipsnio 1 dalies 1 punktu (žr. šio sprendimo 35 punktą). Migracijos departamentas nurodė, kad nuo 2014 m. liepos mėn. FNTT buvo atliekamas ikiteisminis tyrimas byloje dėl pinigų plovimo ir dokumentų klastojimo, kurioje pareiškėjas turėjo įtariamojo statusą (žr. šio sprendimo 5 ir 7 punktus). Remdamasis 2014 m. spalio mėn. policijos pateikta informacija, Migracijos departamentas nurodė, kad pareiškėjas įtariamasis padaręs sunkų tyčinį nusikaltimą, todėl jo buvimas Lietuvoje gali kelti grėsmę viešajai tvarkai. Be to, Migracijos departamentas nurodė, kad grėsmė reali ir akivaizdi, pagrįsta faktais, o ne tik bendromis prielaidomis ar įtarimais. Jis taip pat manė, kad atsisakymas pratęsti leidimą gyventi šalyje proporcingas siekiant užtikrinti visuomenės saugumą ir viešąją tvarką.

26. Advokato atstovaujamas pareiškėjas sprendimą apskundė. Jis teigė, kad Migracijos departamentas pažeidė nekaltumo prezumpcijos principą ir kad pareiškėjas nekėlė grėsmės viešajai tvarkai.

27. Vilniaus apygardos administracinis teismas surengė posėdį, kuriame dalyvavo pareiškėjas ir jo advokatas, ir 2015 m. spalio 19 d. pareiškėjo skundą atmetė. Teismo teigimu, nors sąvoka „gali grėsti“ valstybės saugumo kontekste neapibrėžta nei Įstatyme dėl užsieniečių teisinės padėties, nei kituose teisės aktuose, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje yra išaiškinta, kad grėsmė valstybės saugumui gali pasireikšti ir kaip potencialus pavojus (žr. šio sprendimo 37 punktą). Apygardos administracinis teismas taip pat rėmėsi Šengeno konvencija (žr. šio sprendimo 38 punktą), ypač jos 96 straipsnio 1 dalimi, kurioje nustatyta, kad užsienietis gali būti neįleistas, jei yra pagrindo manyti, kad jis kelia grėsmę visuomenės saugumui. Vertinant pareiškėją, tokia grėsmė buvo reali. Konkrečiai, kaip matyti iš baudžiamosios bylos medžiagos, jis buvo įtariamasis padaręs nusikaltimus, numatytus Baudžiamojo kodekso 216 straipsnio 1 dalyje ir 300 straipsnio 3 dalyje (žr. šio sprendimo 7 punktą).

28. Teismas pažymėjo, kad pagal vidaus teismų praktiką aplinkybė, kad užsienietis yra įtariamasis padaręs sunkų ar labai sunkų nusikaltimą, savaime nesudaro pagrindo visais atvejais teigti, kad jo gyvenimas Lietuvoje gali grėsti viešajai tvarkai Įstatymo dėl užsieniečių teisinės padėties 35 straipsnio 1 dalies 1 punkto prasme (jis rėmėsi šio straipsnio 36 punkte nurodyta teismų praktika). Tačiau šioje byloje sprendimas atsisakyti pareiškėjui išduoti leidimą laikinai gyventi Lietuvoje, atsižvelgiant į teisėsaugos institucijų pateiktą informaciją, buvo pagrįstas ir teisėtas. Pareiškėjas buvo įtariamasis padaręs sunkų tyčinį nusikaltimą, o pagal Šengeno konvencijos 96 straipsnio 2 dalį grėsmė viešajai tvarkai gali susidaryti, kai užsienietis yra pagrįstai įtariamasis padaręs sunkias nusikalstamas veikas. Be to, 2014 m. pareiškėjui du mėnesius buvo taikoma kardomoji priemonė – suėmimas, vadinasi, buvo pakankamai duomenų, leidžiančių manyti, jog jis padarė atitinkamą nusikalstamą veiką.

29. Teismas taip pat pažymėjo, kad leidimas laikinai gyventi pareiškėjui buvo išduotas Įstatymo 40 straipsnio 1 dalies 5 punkto pagrindu (jei užsienietis ketina užsiimti teisėta veikla). Teismas pažymėjo, kad nenustatyta, jog Lietuvos Respublikoje būtų susiklostę kokie nors pareiškėjo socialiniai, pavyzdžiui, šeiminiai, ryšiai. Pareiškėją su šalimi siejo vien ekonominiai ryšiai, ir jis įtariamasis padaręs sunkų tyčinį nusikaltimą finansų sistemai ir valdymo tvarkai. Todėl Migracijos departamento sprendimas buvo proporcingas ir nepažeidė valstybės interesų ir užsieniečio teisių bei interesų pusiausvyros. Teismo sprendimas galėjo būti apskūstas per keturiolika dienų nuo jo paskelbimo.

30. 2015 m. spalio 20 d. raštu Vilniaus apygardos administracinis teismas informavo pareiškėjo advokatą apie priimtą sprendimą.

Vyriausybės teigimu, pareiškėjas Vilniaus apygardos administracinio teismo 2015 m. spalio 19 d. sprendimo neapskundė.

31. 2015 m. rugpjūčio 30 d. pareiškėjui ir Lietuvos pilietei E. M. gimė sūnus D. A.

32. Vyriausybės teigimu, 2015 m. lapkričio mėn. pareiškėjas ir E. M. kreipėsi į Migracijos departamentą, prašydami pakeisti pareiškėjui leidimą laikinai gyventi Lietuvoje, nes jie gyvena kartu ir susilaukė vaiko.

2015 m. gruodžio 23 d. Migracijos departamentas atmetė jų prašymą, remdamasis ankstesniu 2014 m. lapkričio 14 d. sprendimu (žr. šio sprendimo 25 punktą). Jis konstatavo, kad priežastys, dėl kurių atsisakyta išduoti pareiškėjui naują leidimą gyventi Lietuvoje, nebuvo išnykusios. Sprendime nurodyta, kad jį galima „apskūsti įstatymų nustatyta tvarka“.

33. 2016 m. gegužės 24 d. E. M. raštu kreipėsi į Vilniaus civilinės metrikacijos skyrių, prašydama įregistruoti jos ir pareiškėjo santuoką. 2016 m. liepos 15 d. civilinės metrikacijos skyrius atsakė, kad 2016 m. birželio 29 d. raštu Migracijos departamentas juos informavo, jog pareiškėjui neišduota nei Lietuvos viza, nei leidimas gyventi. Be to, Migracijos

SPRENDIMAS AREWA PRIEŠ LIETUVĄ

departamentas informavo savivaldybę, kad pareiškėjas Lietuvoje yra neteisėtai, nes neturi vizos ar galiojančio leidimo gyventi.

Savivaldybės institucijos rašte taip pat nurodyta, kad sprendimą galima apskusti per vieną mėnesį nuo jo gavimo dienos.

Vyriausybės teigimu, duomenų, kad E. M. ar pareiškėjas būtų apskundę šį sprendimą, nebuvo.

BYLAI REIKŠMINGA TEISĖ IR PRAKTIKA

I. NACIONALINĖ TEISĖ

34. Baudžiamojo proceso kodekse bylai reikšmingu metu buvo nustatyta:

215 straipsnis. Ikiteisminio tyrimo nutraukimas dėl pernelyg ilgos ikiteisminio tyrimo trukmės

„1. Jei per šešis mėnesius po pirmosios įtariamojo apklausos ikiteisminis tyrimas nebaigiamas, įtariamasis, jo atstovas ar gynėjas gali paduoti skundą ikiteisminio tyrimo teisėjui dėl ikiteisminio tyrimo vilkinimo.

2. Skundai nagrinėti ikiteisminio tyrimo teisėjas surengia posėdį, į kurį kviečiami įtariamasis ar jo gynėjas ir prokuroras.

3. Išnagrinėjęs skundą, ikiteisminio tyrimo teisėjas priima vieną iš šių nutarčių:

- 1) skundą atmesti;
- 2) įpareigoti prokurorą užbaigti ikiteisminį tyrimą per nustatytą terminą;
- 3) ikiteisminį tyrimą nutraukti.“

35. Įstatyme dėl užsieniečių teisinės padėties bylai reikšmingu metu buvo nustatyta:

3 straipsnis. Užsieniečių teisės ir pareigos Lietuvos Respublikoje

„3. Užsieniečiai, esantys Lietuvos Respublikoje, privalo laikytis Lietuvos Respublikos Konstitucijos, Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų. <...>“.

4 straipsnis. Užsieniečių buvimo ir gyvenimo Lietuvos Respublikoje kontrolė

„1. Užsieniečių buvimą ir gyvenimą Lietuvos Respublikoje kontroliuoja policija, Migracijos departamentas <...> bendradarbiaudami su Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis.

2. Užsieniečio keliamos grėsmės valstybės saugumui vertinimą atlieka Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamentas, <...> o grėsmės viešajai tvarkai ar visuomenei – <...> Policijos departamentas <...>“

6 straipsnis. Pareiga turėti galiojantį kelionės dokumentą

„1. Atvykimui į Lietuvos Respubliką ir buvimui jos teritorijoje užsienietis privalo turėti galiojantį kelionės dokumentą <...>“

35 straipsnis. Atsisakymo išduoti ar pakeisti užsieniečiui leidimą gyventi pagrindai

„1. Išduoti ar pakeisti leidimą gyventi užsieniečiui atsisakoma, jeigu:

1) jo gyvenimas Lietuvos Respublikoje gali grėsti valstybės saugumui, viešajai tvarkai ar žmonių sveikatai; <...>“

39 straipsnis. Neteisėtas gyvenimas Lietuvos Respublikoje

„Užsieniečio gyvenimas Lietuvos Respublikoje laikomas neteisėtu, jeigu užsienietis:

1) gyvena Lietuvos Respublikoje be leidimo gyventi <...>;

2) gyvena Lietuvos Respublikoje turėdamas negaliojantį leidimą gyventi;

3) gyvena Lietuvos Respublikoje turėdamas leidimą gyventi, kuris yra panaikintas; <...>“

40 straipsnis. Leidimo laikinai gyventi išdavimo ir keitimo pagrindai

„1. Užsieniečiui gali būti išduotas leidimas laikinai gyventi arba pratęstas [turimas] leidimas, jei:

<...>

3) yra šeimos susijungimo atvejis;

<...>

5) jis užsiima ir ketina toliau užsiimti teisėta veikla Lietuvos Respublikoje pagal šio Įstatymo 45 straipsnio nuostatas; <...>“

45 straipsnis. Leidimo laikinai gyventi išdavimas užsieniečiui, kuris užsiima ir ketina toliau užsiimti teisėta veikla

„1. Leidimas laikinai gyventi gali būti išduodamas užsieniečiui, kuris užsiima ir ketina toliau užsiimti teisėta veikla Lietuvos Respublikoje, kai jis:

1) yra dalyvis įmonės, kuri ne mažiau kaip pastaruosius 6 mėnesius iki užsieniečio kreipimosi dėl leidimo laikinai gyventi išdavimo vykdo steigimo dokumentuose nurodytą veiklą Lietuvos Respublikoje <...>

2. Užsieniečiui, kuris užsiima ir ketina toliau užsiimti teisėta veikla Lietuvos Respublikoje, leidimas laikinai gyventi išduodamas vieniems metams, o keičiamas 2 metams.

<...>

4. Užsienietis, nutraukęs teisėtą veiklą Lietuvos Respublikoje, privalo išvykti iš Lietuvos Respublikos.

5. Išduodant ar keičiant leidimą laikinai gyventi užsieniečiui šiame straipsnyje nustatytais pagrindais, <...> turi būti įvertinama, ar nėra rimto pagrindo manyti, kad įmonė, kurios dalyvis, vadovas, kolegialaus valdymo ar priežiūros organo narys yra šis užsienietis, yra fiktyvi.“

II. ADMINISTRACINIŲ TEISMŲ PRAKTIKA DĖL LEIDIMO GYVENTI UŽSIENIEČIAMS, KURIEMS IŠKELTA BAUDŽIAMOJI BYLA, IŠDAVIMO

36. Byloje Nr. A-506-624/2015, kurioje sprendimas priimtas 2015 m. vasario 5 d., Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas nagrinėjo aplinkybes, kuriomis Migracijos departamentas atsisakė užsieniečiui S. H. pratęsti leidimą gyventi Lietuvoje, motyvuodamas tuo, kad jis kelia grėsmę viešajai tvarkai. Jis buvo įtariamasis baudžiamojoje byloje dėl tokių nusikaltimų kaip kontrabanda ir neteisėtas disponavimas akcizais apmokestinamomis prekėmis. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas nusprendė, kad vien tai, jog užsienietis yra įtariamasis padaręs sunkų tyčinį nusikaltimą, savaime nesudaro pagrindo teigti, kad jo gyvenimas Lietuvos Respublikoje gali grėsti viešajai tvarkai Įstatymo dėl užsieniečių teisinės padėties 35 straipsnio 1 dalies 1 punkto prasme. Migracijos departamentas, atsisakydamas išduoti leidimą gyventi dėl to, kad asmuo yra įtariamasis baudžiamojoje byloje, turėjo tiksliai paaiškinti, kodėl toks statusas kelia grėsmę viešajai tvarkai. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas taip pat pažymėjo, kad aplinkybė, jog tam tikru baudžiamojo proceso momentu šis asmuo buvo suimtas, nėra svarbi panaikinant sprendimą neišduoti jam leidimo gyventi, nes Migracijos departamento sprendimas nebuvo grindžiamas šia konkrečia faktine aplinkybe (būtent suėmimu).

Galiausiai Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas konstatavo, kad situacija, kai dėl pradėto ikiteisminio tyrimo asmeniui draudžiama išvykti iš gyvenamosios vietos, tačiau tuo pat metu atsisakoma pakeisti leidimą laikinai gyventi, yra pakankamai paradoksali. Teismas nusprendė, kad Migracijos departamentui nenustačius pagrindų atsisakyti išduoti leidimą gyventi toks leidimas turėtų būti išduotas. Jei vėliau atsirastų Įstatymo 35 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodyti pagrindai, leidimas gali būti panaikintas.

37. Byloje Nr. A-1814-858/2015, kurioje sprendimas priimtas 2015 m. birželio 10 d., Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas nagrinėjo atvejį, kai atsisakyta pratęsti leidimą gyventi užsieniečiui B. P., kuriam Lietuvoje buvo iškelta byla dėl įtarimų sukčiavimu, neteisėtos juridinio asmens veiklos, nusikalstamu būdu įgytų pinigų legalizavimo, dokumentų klastojimo. Byloje nagrinėtu atveju pinigų pervedimai Lietuvos įmonėms buvo atliekami iš Ispanijos, Švedijos, Šveicarijos, Vengrijos ir Japonijos. B. P. pateikti kaltinimai dėl „itin didelio masto tarptautinėje ekonominėje erdvėje vykdom[os] nusikalstam[os] veikl[os], ir jam buvo inkriminuojama apie 3 mln. EUR nusikaltimu padaryta žala. Be Lietuvoje padarytų nusikaltimų, B. P. anksčiau buvo nuteistas Izraelyje už fiktyvių įmonių steigimą siekiant išvengti Izraelio Valstybei mokėtino pridėtinės vertės mokesčio. Lietuvoje jis paprašė leidimo gyventi tuo pagrindu, kad ketina užsiimti komercine veikla pagal Įstatymo dėl užsieniečių teisinės padėties 40 straipsnį.

SPRENDIMAS AREWA PRIEŠ LIETUVĄ

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas nusprendė, kad grėsmė valstybės saugumui gali pasireikšti ir kaip „potencialus pavojus“. Ši sąvoka nėra aiškiai apibrėžta nei Įstatymo dėl užsieniečių teisinės padėties 35 straipsnio 1 dalies 1 punkte, nei kituose įstatymuose, todėl teismai turi aiškinti šią sąvoką atsižvelgdami į kiekvienos konkrečios bylos aplinkybes.

Tame sprendime Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas taip pat dar kartą patvirtino savo gaires dėl galimybės pratęsti leidimą gyventi, išdėstytas sprendime Nr. A-506-624/2015 (žr. šio sprendimo 36 punktą *in fine*).

III. EUROPOS IR TARPTAUTINĖ TEISĖ

38. Konvencijos dėl 1985 m. birželio 14 d. Šengeno susitarimo įgyvendinimo atitinkamos nuostatos nustato:

96 straipsnis

„1. Duomenys apie užsieniečius, kurie pagal duotą perspėjimą yra neišleistini, įvedami remiantis nacionaliniu perspėjimu, kuris grindžiamas kompetentingų administracijos institucijų arba teismų sprendimais pagal nacionalinės proceso teisės normas.

2. Sprendimai gali būti motyvuojami grėsme viešajai tvarkai, visuomenės saugumui arba nacionaliniam saugumui, kuri gali kilti dėl užsieniečio buvimo valstybės teritorijoje.

Tokia padėtis gali susidaryti pirmiausia tokiais atvejais, kai:

<...>

b) užsienietis yra pagrįstai įtariamasis padaręs sunkius nusikaltimus <...>“

39. 2005 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/60/EB dėl finansų sistemos apsaugos nuo jos panaudojimo pinigų plovimui ir teroristų finansavimui nustato, jog valstybės narės privalo užtikrinti, kad pinigų plovimas ir teroristų finansavimas būtų uždrausti. Direktyvoje taip pat nurodyta, kad ne kartą pasitvirtino, jog atsiskaitymai didelėmis grynųjų pinigų sumomis ypač didina pinigų plovimo ir teroristų finansavimo riziką.

40. Europos Tarybos konvencija dėl nusikalstamu būdu įgytų pajamų legalizavimo, paieškos, arešto ir konfiskavimo, kuri buvo pateikta pasirašyti 1990 m. lapkričio 8 d. Strasbūre ir įsigaliojo 1993 m. rugsėjo 1 d. (Strasbūro konvencija), nustato, kad jos šalys įsipareigoja nusikalstamu būdu įgytų pajamų legalizavimą pripažinti nusikaltimu ir konfiskuoti nusikaltimo priemones bei pajamas arba lygiavertį turtą. Tarptautinio bendradarbiavimo tikslais Konvencijoje numatytos pagalbos atliekant tyrimą formos (pavyzdžiui, pagalba gaunant įrodymus, banko paslapties panaikinimas ir pan.), laikinosios priemonės, pavyzdžiui, banko sąskaitų įšaldymas, ir nusikalstamu būdu įgytų pajamų konfiskavimo priemonės.

Šie įsipareigojimai išliko ir 2008 m. gegužės 1 d. įsigaliojusioje Europos Tarybos konvencijoje dėl pinigų plovimo, nusikalstamu būdu įgytų pajamų paieškos, arešto ir konfiskavimo bei terorizmo finansavimo (Varšuvos konvencija). Šią konvenciją, skirtą pakeisti Strasbūro konvenciją, ratifikavo trisdešimt penkios valstybės (taip pat žr. *G.I.E.M. S.R.L. ir kiti prieš Italiją* [DK], Nr. 1828/06, ir dar dvi, §§ 142–144, 2018 m. birželio 28 d.). Lietuvos Respublika Varšuvos konvenciją pasirašė 2015 m. spalio 28 d., tačiau jos dar neratifikavo.

41. 2002 m. gegužės 9 d. Lietuvos Respublikos ratifikuotoje Jungtinių Tautų konvencijoje prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą nustatyta, kad jos šalys įsipareigoja kriminalizuoti nusikalstamu būdu įgytų pajamų plovimą (6 straipsnis), imtis priemonių kovoti su pinigų plovimu (7 straipsnis) ir teikti viena kitai visokeriopą teisinę pagalbą tiriant tokius nusikaltimus, vykdant baudžiamąjį persekiojimą už juos ir susijusių bylų teisminį nagrinėjimą (18 straipsnis).

TEISĖ

I. TARIAMAS KONVENCIJOS 6 STRAIPSNIO 1 DALIES PAŽEIDIMAS

42. Pareiškėjas skundėsi, kad jam pareikšti kaltinimai nebuvo išnagrinėti per kuo trumpiausią laiką. Jis rėmėsi Konvencijos 6 straipsnio 1 dalimi, kuri šiuo požiūriu nustato:

„Kai yra sprendžiamas tam tikro asmens <...> baudžiamojo kaltinimo klausimas, toks asmuo turi teisę, kad byla per kuo trumpiausią laiką <...> išnagrinėtų <...> teismas.“

A. Šalių teiginiai

1. Pareiškėjas

43. Pareiškėjas teigė, kad ikiteisminis tyrimas, kuris pradėtas 2014 m. liepos mėn. ir tęsėsi bent jau iki jo pastabų išsiuntimo Teismui dienos, t. y. 2019 m. liepos 23 d., atliktas paviršutiniškai. Valdžios institucijos nesiėmė priemonių, kad per kuo trumpesnę laiką gautų bylai reikšmingus dokumentus arba surinktų įrodymus jam pareikštiems kaltinimams pagrįsti, nors tam turėjo pakankamai galimybių ir laiko. Nors buvo surinkta daug įrodymų, leidžiančių priimti procesinį sprendimą, pavyzdžiui, gauti atsakymai į teisinės pagalbos prašymus, sprendimas baudžiamojoje byloje – nutraukti baudžiamąjį tyrimą arba perduoti bylą nagrinėti teismui – vis dar nebuvo priimtas. Pareiškėjas taip pat teigė, kad 2015 ir 2016 m. nebuvo imtasi jokių veiksmų. Pareiškėjo nuomone, toks didelis teisinės pagalbos prašymų skaičius nebuvo reikalingas ir rodė, kad tyrėjų darbas netinkamai organizuotas, o jų kvalifikacija – nepakankama. Jis tvirtino, kad nė vienas iš kaltinamųjų netrukdė baudžiamajam tyrimui, taigi nedarė įtakos jo trukmei.

44. Pareiškėjas taip pat teigė, kad dėl vykstančio baudžiamojo tyrimo jis atsidūrė keblioje padėtyje ir negali užsiimti komercine veikla Lietuvoje, įsidarbinti ar pasinaudoti kitomis socialinėmis teisėmis ir garantijomis. Vietoj to jam buvo paskirtos kardomosios priemonės – kas savaitę registruotis policijoje ir rašytinis pasižadėjimas neišvykti iš savo gyvenamosios vietos, todėl jis negalėjo išvykti ir iš Lietuvos. Dėl šios situacijos penkerius metus iki pastabų pateikimo 2019 m. liepos 23 d. jis jautė nuolatinį nerimą ir negalėjo naudotis savo teisėmis.

2. Vyriausybė

45. 2019 m. birželio 10 d. pastabose Vyriausybė pripažino, kad nuo ikiteisminio tyrimo pradžios jau praėjo beveik penkeri metai, o teismo nei apkaltinamojo, nei išteisinamojo nuosprendžio vis dar nebuvo. Toks laikotarpis buvo gana ilgas ir kai kuriais atvejais galėjo būti laikomas viršijančiu reikalaujamą kuo trumpiausią laiką. Tačiau Vyriausybė teigė, kad kritika dėl ikiteisminio tyrimo trukmės nepagrįsta, nes jis užsitęsė daugiausia dėl bylos tarptautinio pobūdžio. Pareiškėjas buvo įtariamas padaręs ekonominius nusikaltimus, kuriems atskleisti reikėjo kruopščiai įvertinti įvairius dokumentus. Vyriausybė taip pat paminėjo Lietuvos įsipareigojimus pagal tarptautinę teisę atskleisti tokius nusikaltimus kaip pinigų plovimas, kurį padaręs buvo įtariamas pareiškėjas. Lietuvos valdžios institucijos negalėjo būti laikomos kaltomis dėl užsitęsusio ikiteisminio tyrimo, nes joms dažnai teko laukti iš užsienio atsakymų ir teisinės pagalbos prašymus. Iš tiesų ikiteisminio tyrimo metu tyrėjai atliko daugybę tyrimo veiksmų. Tai buvo kratos, atitinkamų nacionalinių ir tarptautinių institucijų dokumentų nagrinėjimas, apklausos ir tam tikrų sandorių tyrimas.

46. Vertindama pareiškėjo elgesį Vyriausybė buvo tos nuomonės, kad nors Konvencijos 6 straipsnis nereikalavo, kad jis aktyviai bendradarbiautų su valdžios institucijomis, jo elgesys, t. y. sutikimas duoti parodymus tik praėjus trejiems metams po ikiteisminio tyrimo pradžios, taip pat pailgino tyrimą. Vertinant tai, kokiems pareiškėjo interesams kilo pavojus, atsižvelgiant į jo, kaip įtariamojo baudžiamojoje byloje, statusą, natūralu, kad jam teko patirti tam tikrų nepatogumų dėl taikomų apribojimų ir ikiteisminio tyrimo, nes tai yra įprastas baudžiamosios bylos padarinys. Šiame kontekste Vyriausybė pabrėžė, kad pareiškėjo prašymas pratęsti leidimą laikinai gyventi buvo grindžiamas tuo, kad jis ketino užsiimti tam tikra komercine veikla. Galiausiai, Vyriausybės nuomone, pareiškėjo sutikimas laikytis rašytinio pasižadėjimo neišvykti iš gyvenamosios vietos reiškia, kad ši priemonė jį tenkino (žr. šio sprendimo 22 punktą).

47. Be to, Vyriausybė teigė, kad iš tiesų ikiteisminio tyrimo trukmė vidaus teismuose buvo įvertinta ne kartą. Jie rėmėsi Teismo praktika šiuo klausimu ir priėmė teisingus bei pagrįstus sprendimus, kad pareiškėjo teisė į tai, kad jo byla būtų išnagrinėta per kuo trumpiausią laiką, nepažeista.

B. Teismo vertinimas*1. Priimtinumas*

48. Teismas pažymi, kad šis skundas nėra akivaizdžiai nepagrįstas ar nepriimtinas koku nors kitu pagrindu, nurodytu Konvencijos 35 straipsnyje. Todėl jis turi būti pripažintas priimtinu.

*2. Esmė***a) Bendrieji principai**

49. Teismo principai dėl teisės į bylos išnagrinėjimą per „kuo trumpiausią laiką“ apibendrinti byloje *Dimitrov ir Hamanov prieš Bulgariją* (Nr. 48059/06 ir 2708/09, §§ 70–73, 2011 m. gegužės 10 d., ir joje minėtose bylose).

b) Bendrųjų principų taikymas pareiškėjo byloje

50. Pareiškėjui „kaltinimas“ buvo pareikštas bent jau nuo tos dienos, kurią jam įteiktas oficialus pranešimas apie įtarimą, t. y. nuo 2014 m. liepos 15 d. (žr. šio sprendimo 7 punktą; dėl policijos apklausos ir prisipažinimo kaip atskaitos taško žr. ten pat, § 74, ir tolesnes nuorodas). Remiantis naujausia Teismo turima informacija, baudžiamojo proceso ikiteisminio tyrimo stadija tęsėsi bent iki 2019 m. spalio 22 d. (žr. šio sprendimo 22 punktą; taip pat žr. *De Clerck prieš Belgiją*, Nr. 34316/02, § 71, 2007 m. rugsėjo 25 d.). Taigi vertinamo laikotarpio trukmė – ne mažiau kaip penkeri metai ir trys mėnesiai.

51. Teismas primena, kad proceso trukmės pagrįstumas turi būti vertinamas atsižvelgiant į bylos aplinkybes ir šiuos kriterijus: bylos sudėtingumą, pareiškėjo ir atitinkamų institucijų elgesį ir į tai, kokiems pareiškėjo interesams kilo pavojus. Be to, išvada, kad nesilaikyta reikalavimo išnagrinėti bylą per ku trumpiausią laiką, gali būti grindžiama tik delsimu dėl valstybės kaltės (žr. *Idalov prieš Rusiją* [DK], Nr. 5826/03, § 186, 2012 m. gegužės 22 d.).

52. Teismas sutinka, kad pareiškėjui iškelta byla buvo sudėtinga, atsižvelgiant į tai, kad pareiškėjas buvo įtariamas Lietuvoje valdęs fiktyvią įmonę ir dalyvavęs plaunant pinigus tarptautiniu mastu panaudojant gautą 1 853 800 USD sumą (žr. šio sprendimo 5 ir 7 punktus). Teismas pripažįsta, jog baudžiamųjų bylų dėl įtariamo pinigų plovimo ir dokumentų klastojimo mastas ir sudėtingumas, taip pat tai, kad įtariamųjų dažnai yra ne vienas, gali pateisinti ilgą proceso trukmę (žr. *mutatis mutandis*, *Hasslund prieš Daniją*, Nr. 36244/06, § 31, 2008 m. gruodžio 11 d., ir ten nurodytą teismo praktiką). Nagrinėjant šią bylą, tyrimus reikėjo atlikti Honkonge, Vengrijoje, Ispanijoje, Danijoje ir JAV (žr. šio sprendimo 13 ir 19–21 punktus). Atsižvelgdamas į šias aplinkybes, taip pat Lietuvos tarptautinius įsipareigojimus (žr. šio sprendimo 38–41 punktus), Teismas pripažįsta, kad tyrimas buvo svarbus, reikalaujantis daug laiko ir sudėtingas. Taigi Konvencijos 6 straipsnio

1 dalies požiūriu byla buvo ypač sudėtinga (žr. *Frederiksen prieš Daniją* (nut.), 23012/02, 2004 m. rugsėjo 16 d.).

53. Vertindamas pareiškėjo elgesį Teismas pažymi, kad iš pradžių jis atsisakė duoti parodymus ir tik po trejų metų nusprendė tai padaryti (žr. šio sprendimo 19 punktą). Vis dėlto, priešingai nei teigia Vyriausybė (žr. šio sprendimo 46 punktą), atsižvelgdamas į tai, kad teisė tylėti ir teisė neliudyti prieš save yra visuotinai pripažinti tarptautiniai principai, kurie sudaro teisingo proceso pagal 6 straipsnį sąvokos esmę (žr. *Aleksandr Zaichenko prieš Rusiją*, Nr. 39660/02, § 38, 2010 m. vasario 18 d.), Teismas negali dėl to priekaištauti pareiškėjui. Vyriausybė neįrodinėjo, kad pareiškėjas kaip nors kitaip trukdė baudžiamajam tyrimui ir taip pailgino jo trukmę. Pažymėdamas, kad Vilniaus apygardos teismas trumpai užsiminė apie pareiškėjo elgesį (žr. šio sprendimo 20 punktą), Teismas taip pat konstatuoja, kad kituose teismų sprendimuose pareiškėjo byloje tokios kritikos pareiškėjui nebuvo. Taigi Teismas nėra įsitikinęs, kad pareiškėjo elgesys savaime lėmė proceso trukmę (žr. *Eckle prieš Vokietiją*, 1982 m. liepos 15 d., § 86, Serija A, Nr. 51, ir *Panju prieš Belgiją*, Nr. 18393/09, § 89, 2014 m. spalio 28 d.).

54. Vertindamas Lietuvos institucijų elgesį Teismas pripažįsta, kad daugiau nei dvejus metus (nuo 2014 m. rugsėjo 16 d. iki 2017 m. sausio 23 d.) jos neatliko tyrimo veiksmų, laukdamos užsienio institucijų atsakymų į pateiktus teisinės pagalbos prašymus (žr. šio sprendimo 16 punktą). Tačiau Teismas suvokia baudžiamojo tyrimo dėl įtariamo pinigų plovimo tarptautiniu mastu subtilybes. Savo praktikoje pagal Konvencijos 5 straipsnio 3 dalį Teismas yra pripažinęs, kad būtinybė gauti įrodymus iš daugelio šaltinių, taip pat ir iš užsienio, ir nustatyti faktines aplinkybes bei kiekvieno iš įtariamųjų tariamos atsakomybės laipsnį yra tinkamas ir pakankamas pagrindas suimti pareiškėjus laikotarpiui, kuris būtinas tyrimui užbaigti (žr. *Łaskiewicz prieš Lenkiją*, Nr. 28481/03, § 59, 2008 m. sausio 15 d., ir *Merčep prieš Kroatiją*, Nr. 12301/12, § 110, 2016 m. balandžio 26 d.). Teismas nemato priežasčių, kodėl šis argumentas negalėtų būti taikomas šioje byloje, kurioje pareiškėjas buvo vienas iš dviejų įtariamųjų tarptautinėje pinigų plovimo schemoje (žr. šio sprendimo 5, 7 ir 8 punktus). Teismas taip pat pažymi, kad 2017 m. rugsėjo mėn. pareiškėjas ir kitas įtariamasis, A. L. C., pasirinkdami tokią gynybos taktiką, paprašė Lietuvos institucijų surasti asmenis, kurie galėjo suklastoti UAB „Jammo“ akcininkų susirinkimo protokolus (žr. šio sprendimo 19 punktą), taip tik papildydami Lietuvos institucijų tyrimo veiksmų sąrašą. Suprasdamas, kad negali pakeisti tyrimą atliekančių pareigūnų nuomonės savąja, Teismas nemato, ką dar Lietuvos institucijos galėjo padaryti, kad pagreitintų ikiteisminį tyrimą, arba kokių dar tyrimo priemonių galėjo imtis tuo metu, kol laukė užsienio valstybių atsakymų į teisinės pagalbos prašymus. Teismas taip pat pažymi, kad konstatuodami, jog procesas pareiškėjo baudžiamojoje byloje neužsitęsė pernelyg ilgai, vidaus teismai ne tik pabrėžė, kad į užsienį išsiųsti teisinės pagalbos prašymai savaime buvo reikalingi, bet ir nurodė, kad į kai kuriuos

iš šių prašymų gauti atsakymai buvo neaiškūs ir tik sukėlė papildomų klausimų, todėl prirėkė tolesnio susirašinėjimo su užsienio teisėsaugos institucijomis. Taip pat akivaizdu, kad baudžiamasis tyrimas plėtėsi ir įrodymus reikėjo surinkti iš vis daugiau jurisdikcijų (žr. šio sprendimo 13, 15, 16, 18, 19, 20 ir 21 punktus). Kad pagrįstų ikiteisminio tyrimo trukmę, be tarptautinio elemento, Lietuvos teismai rėmėsi ir finansiniu nusikaltimų pobūdžiu, taip pat tuo, kad kiti tyrėjų veiksmai, t. y. kratos ir liudytojų apklausos, buvo atlikti laiku (žr. šio sprendimo 20 punktą).

55. Vertindamas tai, kokiems pareiškėjo interesams kilo pavojus, Teismas pažymi, kad iš pradžių jis buvo suimtas dviem mėnesiams (žr. šio sprendimo 8 ir 10 punktus). Vėliau ši priemonė buvo pakeista į įpareigojimą kas savaitę registruotis policijoje ir neišvykti iš savo gyvenamosios vietos; pastaroji priemonė tebegalioja. Teismas taip pat atkreipia dėmesį į tai, kad pareiškėjas sutiko su tolesniu minėtos priemonės taikymu, nes ji buvo pakankama siekiant užtikrinti jo dalyvavimą baudžiamajame procese (žr. šio sprendimo 22 punktą).

56. Galiausiai Teismas pažymi, kad didžiąją baudžiamosios bylos prieš jį dalį laiko pareiškėjas buvo priverstas gyventi Lietuvoje be galiojančio leidimo gyventi (žr. šio sprendimo 24–33 punktus). Pagrįsta būtų manyti, kad tokia padėtis sukėlė jam tam tikrą nesaugumo jausmą. Be to, Teismas prisimena Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktiką, pagal kurią situacija, kai užsienietis negali išvykti iš Lietuvos dėl kardomųjų priemonių, tačiau neturi leidimo gyventi, yra „pakankamai paradoksali“ (žr. šio sprendimo 36 ir 37 punktus). Kad ir kaip ten būtų, Teismas taip pat pažymi, kad per visą baudžiamąjį procesą nebuvo priimtas sprendimas dėl pareiškėjo deportavimo. Todėl Teismas nėra pasirengęs konstatuoti, kad nepaisant neatskleistų kaltinimų pareiškėjas patyrė kokių nors apčiuopiamų praktinių padarinių. Be to, kaip aiškiai nurodė teismas, taip pat Migracijos departamentas ir vėliau Vilniaus apygardos administracinis teismas, bet koks neigiamas poveikis pareiškėjui atsirado dėl to, kad jis buvo įtariamas padaręs sunkų nusikaltimą (žr. šio sprendimo 15 punktą *in fine* ir 25, 28 ir 30 punktus).

57. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta pirmiau, Teismas negali konstatuoti, kad baudžiamoji byla, kurios trukmę Teismas vertina (žr. šio sprendimo 7 ir 22 punktus), nagrinėta nepakankamai operatyviai ir todėl buvo pažeistas reikalavimas išnagrinėti bylą per kuo trumpiausią laiką.

58. Taigi Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis nebuvo pažeista.

II. TARIAMAS KONVENCIJOS 8 STRAIPSNIO PAŽEIDIMAS

59. Pareiškėjas skundėsi, kad ikiteisminis tyrimas dėl jo užtruko pernelyg ilgai ir tai neigiamai paveikė jo teisę į šeimos gyvenimo gerbimą, įtvirtintą Konvencijos 8 straipsnyje, kuriame nustatyta:

SPRENDIMAS AREWA PRIEŠ LIETUVĄ

„1. Kiekvienas turi teisę į tai, kad būtų gerbiamas jo privatus ir šeimos gyvenimas <...>

2. Valstybės institucijos neturi teisės apriboti naudojimosi šiomis teisėmis, išskyrus įstatymo nustatytus atvejus ir kai tai būtina demokratinėje visuomenėje valstybės saugumo, visuomenės apsaugos ar šalies ekonominės gerovės interesais, siekiant užkirsti kelią viešosios tvarkos pažeidimams ar nusikaltimams, taip pat būtina žmonių sveikatai ar moralei arba kitų asmenų teisėms ir laisvėms apsaugoti.“

A. Šalių teiginiai

60. Vyriausybė pirmiausia nurodė, kad pareiškėjas neapskundė Vilniaus apygardos administracinio teismo 2015 m. spalio 19 d. sprendimo (žr. šio sprendimo 27–29 punktus). Ji pabrėžė, kad pagal vidaus teismų praktiką tai, kad asmuo įtariamas padaręs sunkų nusikaltimą, ne visada yra pagrindas atsisakyti išduoti jam leidimą gyventi (žr. šio sprendimo 36 ir 37 punktus). Vadinasi, skundas Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui buvo pakankamai perspektyvus. Taip pat atsižvelgtina į tai, kad pareiškėjas turėjo advokatą ir jau tuo metu galėjo remtis tuo, kad turi sūnų, taigi ir šeiminių ryšių. Tačiau jis nepateikė skundo ir nenurodė šių pagrindų aukščiausios instancijos administraciniame teisme. Be to, Vilniaus apygardos administracinis teismas atsižvelgė į tai, kad nenustatyta, jog pareiškėjas turėjo kokių nors socialinių ryšių Lietuvoje, o jo ryšys su šalimi buvo tik ekonominio pobūdžio (žr. šio sprendimo 29 punktą).

61. Vyriausybė taip pat teigė, kad pareiškėjas teisme neginčijo Migracijos departamento 2015 m. gruodžio 23 d. rašto (žr. šio sprendimo 32 punktą), kuriuo atsisakyta pratęsti leidimą gyventi Lietuvoje atsižvelgiant į tai, kad jis Lietuvoje turi sūnų. Galiausiai pareiškėjas galėjo apskusti Vilniaus miesto savivaldybės 2016 m. liepos 15 d. raštą, kuriuo atsisakyta tenkinti jo prašymą įregistruoti santuoką (žr. šio sprendimo 33 punktą), ir taip suteikti nacionaliniams teismams galimybę išnagrinėti jo situaciją šiuo požiūriu.

62. Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta pirmiau, Vyriausybė teigė, kad pareiškėjo skundai pagal Konvencijos 8 straipsnį turėtų būti atmesti, nes nepanaudotos vidaus teisinės gynybos priemonės.

63. Vyriausybė taip pat buvo tos nuomonės, kad pareiškėjo skundas yra nepagrįstas. Be kita ko, ji teigė, kad nepaisant vykstančio ikiteisminio tyrimo pareiškėjas sukūrė šeimą, nors gerai žinojo, kad neaišku, ar jis galės gyventi šalyje.

64. Pareiškėjas nepateikė pastabų dėl vidaus teisinės gynybos priemonių panaudojimo. Jo argumentai dėl teisės į šeimos gyvenimo gerbimą pažeidimo buvo labai glausti ir apsiribojo teiginiu, kad Vilniaus miesto savivaldybė atmetė prašymą įregistruoti santuoką su jo vaiko motina E. M.

B. Teismo vertinimas

65. Pirmiausia Teismas pastebi, kad pareiškėjas nesiskundė, jog neturi galimybės gyventi su E. M. ar jų vaiku. Be to, Teismas pritaria Vyriausybės nuomonei (žr. šio sprendimo 60 ir 61 punktus), kad pareiškėjas turėjo pateikti skundą pagal 8 straipsnį vidaus teismams, tačiau to nepadarė. Vadinasi, šis skundas turi būti atmetas dėl to, kad nepanaudotos vidaus teisinės gynybos priemonės pagal Konvencijos 35 straipsnio 1 ir 4 dalis.

DĖL ŠIŲ PRIEŽASČIŲ TEISMAS VIENBALSIAI

1. *Skelbia* skundą dėl pareiškėjui pradėto baudžiamojo proceso trukmės priimtiniu, o likusią peticijos dalį – nepriimtina.
2. *Nusprendžia*, kad Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis nebuvo pažeista.

Surašyta anglų kalba ir paskelbta raštu 2021 m. kovo 9 d., vadovaujantis Teismo reglamento 77 taisyklės 2 ir 3 dalimis.

Stanley Naismith
Kancleris

Jon Fridrik Kjølbro
Pirmininkas